

یک اتفاق خطرناک

آبتین ممدوح، از دوبله‌های نسل جوان است که انتظار می‌رود پیوند بیشتر و بهتری با تکنولوژی داشته باشند. در میان گفت‌وگو با نسل‌های مختلف صداییشان با او هم‌گپ زدیم. ممدوح به جام‌جم می‌گوید: یکی دو مورد از این کار انجام شد که مربوط به فیلم‌های قدیمی بود که می‌خواستند صداهای درگذشتگان به گونه‌ای بازسازی شود که کار کشگی می‌شد. چون آن موقع صداها روی نوار بیوماتیک ضبط می‌شد رزولوشن صدا خیلی پایین بود. از بازمانده‌های این عزیزان کسب اجازه کردند. در این یکی دو مورد شاهد بودم اما برای خود من و پدر (ناصر ممدوح) پیش‌نیامده است اما ترویج این اتفاق برای صنف ما خطرناک است. برخی دوستان من که مهاجرت کردند می‌گویند این قضیه دارد متأسفانه در کشورهای اروپایی و آمریکایی هم‌جا می‌افتد و اعتراض‌هایی را در میان فعالان در شاخه‌های هنری در پی داشته است. پس فقط متعلق به ایران نیست. وی ادامه می‌دهد: صدای برخی قسمت‌های فیلم‌های قدیمی پاک شده و آن دوبلور هم از میان ما رفته است. با استفاده از هوش مصنوعی می‌توان صدای آن عزیز را جایگزین کرد اما امیدوارم متولیان مانع شوند که این عمل برای صدای زندگانی صورت پذیرد. شنیدم برخی شرکت‌ها با شخصی بر سر مسائل مالی یا... به توافق نرسیدند و سعی کردند با هوش مصنوعی صدای وی را با یک پنجم قیمت شبیه‌سازی کنند. پولش در جیب دوبلور نمی‌رود، بلکه پول در جیب کسانی می‌رود که از طریق نرم‌افزار این کار را انجام می‌دهند. این موضوع باعث می‌شود خیلی از همکاران ما از لحاظ مالی آسیب ببینند. ممدوح بیان می‌کند: فکر نمی‌کنم بتوان به راحتی

می‌توانند قانون وضع کنند اقداماتی صورت دهند. اگر غیر از این باشد حمایت از بازی دلال‌گری کاری مرسوم را به شکل دیگر جلوه دهند. ی از همکاران شنیدم که این کار کردند. آن کسانی انجام دادند با قدرت اعلام کردند این کار را ادامه می‌دهند و به عنوان دلال هنری هستند که هر کاری دهند و این شیوه‌ای است که اگر مرسوم شود هدا افتاد. لازم است وزارت ارشاد و صداوسیما بوض تدوین کنند تا حقوق گویندگان ضایع نشود. سال از عمرش را در این راه می‌گذارد و می‌خواهد این درحالی است که هوش مصنوعی یک علم طلی ندارد. هر چیزی که معنا و مفهوم سوء استفاده هته باشد مطرود است. از هر نوع دلال‌گری در کار هنرمندان زحمت می‌کشند و یک عده دلال از آن قانون حق کپی‌رایت وجود داشت هیچ‌وقت چنین س‌افزاید، حتی اگر بگویند این برای زنده‌نگه داشتن مندان است، توجیهی بیش نیست. تا حالا که خود نداشته است چطور خاطره یک نفر را زنده ه آن قدر ذخیره تصویر و صدا داریم که بتوانیم قشنگ خاطره‌سازی کنیم.

با این پدیده مقابله کرد؛ نمی‌توان جلوی کامپیوتر و تکنولوژی را گرفت. افراد مختلف به این ایلکیشن‌ها دسترسی دارند و سواد کامپیوتری‌شان هم بالاست. می‌توانند با این کار برای خود درآمدزایی کنند اما عده زیادی را از کار بیکار می‌کنند. اگر بگوییم وزارت ارشاد یا خانه سینما وارد شود ممکن است بتواند یکی دو مورد را شناسایی کند اما نمی‌تواند کاملاً مانع شود. الان تعدادشان کم است اما فکر می‌کنم ظرف یکی دو سال آینده بیشتر می‌شود و برای دوبله، بازیگری و خوانندگی خطر بزرگی را به‌وجود می‌آورد. انجمن گویندگان فیلم هم فقط می‌تواند این عمل را محکوم کند اما نمی‌توان شناسایی کرد و متوجه شد این فیلم‌ها از کجا درمی‌آید. تعداد استودیوها بسیار زیاد شده است و برخی به‌ی‌مجاز هستند. اعتراضی که در دوبله شکل گرفته به دوسه هفته پیش برمی‌گردد که از صدای زنده‌یاد آقای ناظریان استفاده شده بود و خانواده ایشان رضایت نداشتند. شنیدم پسر زنده‌یاد دوستدار هم نسبت به استفاده از صدای پدرشان اعتراض کردند. طبیعی است پیشکسوتان این هنر احساس خطر کنند، چون منبع درآمد بسیاری از آنان همین کار است. من هیچ‌وقت با عشقی که نسل پدرم برای این هنر داشتند، کار نکردم. اگر به آنها بگویند در خانه بنشین، ما صدایت را با کامپیوتر درست می‌کنیم واقعاً از میان می‌روند. ممدوح عنوان می‌کند: امیدوارم این کار را در مورد زندگان انجام ندهند. احترام و ادب حکم می‌کند از خانواده درگذشتگان هم اجازه بگیرند.

آزاد دهنده و ماشینی

مهسا عرفانی، دختر دوبله‌های پیشکسوت زنده‌یادان حسین عرفانی و شهاب ناظریان است که صدای پدر او نیز جزو مواردی است که با هوش مصنوعی شبیه‌سازی شد. او درباره‌ی به‌جام‌جم می‌گوید: در مورد استفاده از هوش مصنوعی برای شبیه‌سازی صدای پدر و مادرم اصلاً رضی نیستم و بارها عنوان کردم. از لحاظ قانونی هم تا جایی که امکانش بوده اقدامات لازم را انجام دادم. عرفانی درباره‌ی مواجهه‌اش با این رخداد برای خانواده خود تصریح می‌کند: اولین بار این اتفاق برای صدای پدر من افتاد. ابتدا شبیه‌سازی صدای ایشان در اینستاگرام و سپس در وی‌اودی‌ها شنیدم و اقدامات لازم را برای مقابله انجام دادم. این اقدامات قانونی تا حدودی تأثیرگذار بوده اما لازم است قوانین مشخصی در این خصوص اتخاذ شود. این صداییشه با نظری که درخصوص حیات دوباره صدای دوبله‌های از دست رفته وجود دارد هم موافق نیست و بیان می‌کند: اصلاً چنین نیست، بلکه برای نزدیکان فرد ناراحت‌کننده و آزاد دهنده است.

کاری بیهوده

مریم جلیلی، دوبلور آثاری چون سپردلقینی، داستان اسباب‌بازی ۳ و... از افرادی است که در این مورد نظر مثبتی دارد. البته منوط بر این‌که برای صدای درگذشتگان استفاده شود. او می‌گوید: پیشکسوتانی که صدای خوبی داشتند و امروز دیگر میان ما نیستند، با این حرکت دوباره زنده می‌شوند. جلیلی استفاده از این امکان برای شبیه‌سازی صدای دوبله‌های حاضر را بیهوده می‌داند و می‌افزاید: چرا باید به جای دوبله‌هایی که در قد حیات هستند، استفاده شود؟ این کار برای زنده کردن یادگستانی است که شناخته‌شده بودند و عقبه غنی و صدای خاص داشتند. افرادی که مخاطبان با آنها ارتباط قلبی برقرار کرده بودند، مسلماً صدای یک تازه‌وارد را با هوش مصنوعی شبیه‌سازی نمی‌کنند؛ اگر چنین کنند بیهوده و عبث است. وی ادامه می‌دهد: البته این نظر شخصی افراد است و می‌تواند متفاوت باشد. من علاقه دارم صدای عزیز از دست رفته‌ام دوباره زنده شود تا حس کنم میان ما حضور دارد اما ممکن است شخص دیگری نپسندد. هرچند استفاده مدام از هوش مصنوعی هم ممکن نیست، چون این کار هم زحمت‌های خاص خود را دارد.

تقلید ماندگار نیست

منوچهر والی‌زاده بازیگر، گوینده و دوبلور باسابقه که صدایش در آثاری نظیر دلبران تنگستان، تاجر یوسان، جوهری در قصر و... به گوش مخاطبان رسیده است در گفت‌وگو با جام‌جم هنر را عرصه‌ای آزاد می‌داند و عنوان می‌کند: هرکس می‌تواند توانایی خود را عرضه کند اما این‌که با نرم‌افزار یا به صورت عادی کسی بخواهد ادای کسی را در بیاورد نمی‌تواند ماندگار باشد. خداوند حنجره‌ها را متفاوت خلق کرده است، فقط احتمال دارد کسی صدایش شبیه دیگری باشد اما این‌که بتواند در یک فیلم کاملاً شبیه یکی از اساتید صحبت کند، ممکن نیست. به‌خصوص با نرم‌افزار بعید می‌دانم احساس صدای انسان به درستی منتقل شود. وی ادامه می‌دهد: تقلید، هنری جداگانه است اما درباره همین افراد هم در حد یک یاد و خط انجام می‌شود.

برخی جوان‌ها به این وسیله ورود پیدا می‌کنند که ایرادی هم ندارد اما اگر بخواهند همین مسیر را ادامه دهند ماندگار نخواهند بود. والی‌زاده درباره زنده نگه داشتن نام و صدای بزرگان از دست رفته این هنر اعلام می‌کند: نمی‌توان به این شکل کسی را زنده کرد. مثلاً اگر من ادای حافظ را در بیاورم، حافظ می‌شوم؟! این دوبلور پیشکسوت درباره خطر نرم‌افزارها و به صورت مشخص هوش مصنوعی برای جایگاه شغلی دوبلوران نیز عنوان می‌کند: هیچ‌وقت این جلور نیست و هیچ‌گاه چنین نخواهد شد. مطمئن باشید اگر کسی هنر داشته باشد، می‌تواند خود را نشان دهد. وی در مورد استفاده از هوش مصنوعی در این مسیر هم می‌گوید: نمی‌توان مقابل تکنولوژی ایستاد اما همیشه نمی‌تواند ادامه داشته باشد، چون مثلاً نمی‌توان ادعا کرد این صدای واقعی منوچهر والی‌زاده است، مشخص می‌شود صدای دستگاه است. احتمال دارد ابتدا برخی را به اشتباه بپندازد یا حساسیت‌هایی را ایجاد کند اما دانه نیست.

دوست دارم صدای واقعی پدرم را بشنوم

شیلا ازبیر، دوبلور پرستاران، کمیسر شهر، افسانه عقاب‌ها، مأموران مخفی پلیس، جوهری در قصر و افسران پلیس است. این دوبلور، فرزند ناهید شمعانی و زنده‌یاد مهدی ازبیر از بزرگان دوبله است. او به جام‌جم درباره استفاده از هوش مصنوعی به جای صدای اساتید درگذشته می‌گوید: به نظرم با کسب اجازه از خانواده‌های این عزیزان مشکلی ندارد. اگر کسی بخواهد با صدای پدر من این کار را انجام دهد، لذت می‌برم که بعد از این همه سال صدای پدرم را روی کاراکتری که دوست دارم، بشنوم. همان‌طور که گفتم در صورت رضایت خانواده‌ها مشکلی ندارد و در این خصوص هر شخص نظر خود را دارد. پس نمی‌شود با قطعیت گفت این کار درست یا اشتباه است. وی ادامه می‌دهد: تا جایی که اطلاع دارم این کار هزینه زیادی دارد و مشکل است. مطمئناً کسانی که این کار را انجام می‌دهند نه قصد سوء استفاده دارند و نه می‌خواهند برای کسی مسأله ایجاد کنند. مطمئناً خواستند یادگستانی را که برای ما خاطره ساختند، زنده کنند اما واکنش افراد به این اتفاق می‌تواند متفاوت باشد؛ بعضی موافقت و برخی مخالف. قطعاً این کار درباره افراد زنده صورت نمی‌گیرد.

رویکرد

این عمل سوء استفاده و غیرقانونی است

زهره شکوفنده، دوبلور و مدیر دوبلاژ پیشکسوت کشورمان است. همان‌طور که اشاره شد، وی جزو نخستین کسانی بود که اعتراض خود را نسبت به استفاده از هوش مصنوعی به جای دوبله‌ها با صدای رسا بیان و در این خصوص ویدئویی را منتشر کرد. شکوفنده اولین کسی بود که برای پیگیری این گزارش با او تماس گرفتیم و در این مورد بیان کرد: استودیو کوالیما این کار را می‌کند و برای‌شان هم فرقی ندارد که از صداییشه مرده یا زنده استفاده کنند. اخیراً هم برای یکی از فیلم‌های جکی چان، از صدای آقای مظفری سوء استفاده کرده‌اند و با هوش مصنوعی جلو بردند. باید نظارت انجام شود.

شکوفنده ادامه می‌دهد: خطر این عمل برای حفظ جایگاه هنر دوبله مشخص است و نیازی به گفتن ندارد. این سوء استفاده کاملاً واضح و برای کسب درآمد از صدای دیگران است. من اگر متوجه شوم که از صدای من سوء استفاده شده، شخصاً شکایت خواهم کرد. همان‌طور که گفتم این عمل غیرقانونی است. قانون باید جلوی آن را بگیرد.

رونقی به آثار قدیمی

بانگ‌ها به آرشپو آثار قدیمی، متوجه خواهیم شد که برخی فیلم‌ها به لحاظ قدمت و گذشت سال‌ها از تولید آنها، ریختگی دارند و تصاویر شاید چندان مطلوب نیست؛ در حالی که می‌توان با بهره بردن از هوش مصنوعی این تصاویر و آثار را تصحیح کرد. فقط کافی است از این تکنولوژی استفاده درست و بجایی صورت بگیرد تا شاهد اتفاقات خوب باشیم. بنابراین ضرورت دارد تا نگاه هوشمندانه‌ای به این موضوع داشته باشیم.

آسیمی در چند قدمی بازار کار دوبله

دوبله به‌طور کلی کار سختی است و هرکسی در آن دوام نمی‌آورد. هرکسی در کار دوبله و استودیوهای بسته و با نور کم که از الزامات کار در این حوزه است، دوام نمی‌آورد. بر همین اساس هم کارهای انجام‌شده در این حوزه با ارزش و خالصانه است. حال‌مسأله استفاده از هوش مصنوعی برای صداسازی و تقلید صدای بزرگان این حوزه، نقدهای بسیاری را روانه خود کرده است. اگر منصفانه به این مسأله نگاه کنیم، باید گفت کارهای این چنینی تنها باعث دلسردی فعالان این حوزه و دور شدن فعالیت‌های دوبله از شکل حرفه‌ای خود می‌شود. دوبله‌های پیشکسوتی که مویی در استودیوهای دوبله سفید کرده‌اند، حالا قرار است با صداهای ساخته‌شده توسط هوش مصنوعی رقابت کنند؟ بسیاری معتقدند این اتفاق تنها بازار کار حوزه دوبله را خراب کرده و باعث می‌شود آنهایی که حرفه‌ای این حوزه هستند به مرور کار ببرند. مسأله استفاده از هوش مصنوعی اتفاق تازه‌ای است که صدای بسیاری از حرفه‌ای‌های این حوزه را درآورده است. نباید فراموش کرد که ورود افراد غیرحرفه‌ای به این حوزه و استفاده غیرقانونی از صدای بزرگان، بازار کار دوبله حرفه‌ای را به‌کلی تخریب می‌کند.

تکمیل یک بازی نیمه تمام

وقتی صحبت از صداسازی و استفاده از هوش مصنوعی می‌شود، عمده مسائل حول سوء استفاده‌هایی است که برخی افراد از اسم و رسم افراد فعال در این حوزه می‌کنند. با این حال، این مسأله در حوزه تلویزیون و برای استفاده در قامت بازیگری که درگذشته، می‌تواند به ادامه یک پروژه کمک بسیاری کند. درست مانند سریال «رحیل» که تلاش کرده از هوش مصنوعی برای تکمیل بازی مرحوم حسام محمودی استفاده کند. مرحوم محمودی قبل از اتمام بازی خود در این مجموعه چشم از جهان فروبست و بازی او نیمه‌تمام ماند. به همین دلیل هم عوامل مجموعه رحیل با استفاده از هوش مصنوعی، نقش نیمه‌تمام او را تکمیل کرده‌اند تا ناچار به حذف بازی این بازیگر نشوند. بر همین اساس، صدای مرحوم محمودی با استفاده از هوش مصنوعی بازسازی شده و در کنار آن، بازیگری شبیه او هم ادامه نقش را به عهده گرفته است. باید تأکید کرد، نحوه استفاده از هوش مصنوعی می‌تواند به استفاده درست از صدا و تصویر یک هنرمند یا سوء استفاده از آن منجر شود.

